

Калініченко Зоя Дмитрівна,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
юридичного факультету
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

Трубіцин Едуард Сергійович,

здобувач Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ПОЛІТИЧНИЙ АЖІОТАЖ ТА ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Упродовж усієї історії людства трудова міграція, або міграція робочої сили відіграла значну роль у суспільному розвитку. Однак сьогодні вона увійшла в якісно новий етап свого становлення. Міжнародна міграція стала одним з головних чинників політичних і соціально-економічних трансформацій розвитку всіх регіонів. В зв'язку з цим виникає потреба у дослідженні особливостей та правових проблем трудової міграції в Україні.

Вагомий внесок у розробку теорії і практики міжнародної трудової міграції, нормативно-правових аспектів регулювання міграції зробили такі вітчизняні вчені: Гриневич С.С., Кравченко А.Л., Малиновська О.А., Реліна І.Є. та багато інших.

По мірі глобалізації світової економіки важливим чинником, що впливає на економічний, соціальний та демографічний розвиток багатьох країн, стає міжнародна міграція, особливо, трудова.

Міжнародна міграція робочої сили - це об'єктивний процес, властивий ринковій економіці. Активізація участі громадян України у міжнародній трудовій міграції, викликана як демократизацією суспільного життя, відносною відкритістю кордонів, так і низьким рівнем доходів значної частини населення, що змушує громадян шукати добре оплачувану роботу за кордоном. Так, за експертними оцінками МОП від 2,5 до 7 млн. українців працюють за кордоном [1]. Офіційних даних державної статистики щодо спрямування основних потоків міграції, чисельності трудових мігрантів, їхнього вікового, статевого, професійного складу, сфер діяльності, регіональних особливостей на даний час в Україні немає. Офіційна статистика фіксує лише декілька десятків тисяч осіб щорічно, тоді як за результатами досліджень постійно від'їжджає за кордон на заробітки до 10 відсотків, періодично поповнює свій бюджет у заробітчанських поїздках до 20 відсотків працездатного населення. Мають бажання працювати в інших країнах - 30-40 відсотків працездатних громадян України [2].

Міграція в правовому аспекті та як соціально-економічне явище виконує дві найважливіші функції. По-перше, соціальну, пов'язану з прагненням людей найбільш повно реалізувати власні потреби у сферах освіти, професійного зростання, охорони здоров'я і т.п. По-друге, економічну, в основі якої лежить різниця попиту та пропозицій на міжнародному та внутрішньому ринках праці.

Європейська Конвенція «Про правовий статус трудящих-мігрантів» визначає «трудящого-мігранта» як громадянина однієї країни, якому іншою країною дозволено проживати на її території для виконання оплачуваної роботи. А міжнародна міграція робочої сили може характеризуватися як процес переміщення трудових ресурсів з однієї країни в іншу з метою працевлаштування фізичних осіб на більш вигідних умовах, ніж у країні походження або її постійного проживання[2].

Серйозною проблемою, вирішення якої носить комплексний характер - політичний, соціально-економічний та правовий, яка, до того ж, вимагає негайного вирішення, - є нелегальна міграція робочої сили. І міжнародно-правовими документами, і внутрішнім законодавством всіх країн цей процес віднесений до злочинів міжнародного характеру, що зазіхають на економічний і соціальний розвиток держав, а також на їх суверенітет. Нелегальна міграція - це незаконний в'їзд в чужу країну з метою влаштуватися в ній, в основному з економічних мотивів. Але є і друга сторона цієї проблеми - завдяки нелегальному статусу трудящі-мігранти опиняються у вразливому положенні: із-за характеру виконуваної роботи, умов праці та побуту; багато хто з них піддається дискримінації.

Хоча розробка законодавчих актів про статус іноземців та умов їх перебування відноситься до суверенного права держави, міжнародні договори з прав людини закликають дотримуватися міжнародних принципів прав людини при розробці нормативно-правової бази і стратегій, які

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЦИВІЛЬНОГО,
ТРУДОВОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

відображаються на добробуті мігрантів. В окремих країнах вже існують подібні програми для висококваліфікованих працівників. Наприклад, у Німеччині з 2000 року діє програма «зелена карта», затверджена федеральним урядом ФРН у сфері інформаційних і комунікаційних технологій. Мета програми - знизити дефіцит кадрів у галузях економіки за рахунок фахівців, які приїжджають з країн, що не входять в ЄС, та забезпечити їм гідні умови праці та побуту. Є досвід Російської Федерації, де щорічно визначається потреба в залученні іноземних працівників, в тому числі з пріоритетних професійно-кваліфікаційних груп, з урахуванням політичної, економічної, соціальної та демографічної ситуації, а також з метою оцінки ефективності використання іноземної робочої сили.

Країнам, які використовують працю мігрантів, необхідно закріпити в трудовому та соціальному законодавстві норми, що визначають особливості правового статусу, порядок і способи реалізації трудових прав даної категорії працівників, передбачити заходи й гарантії їх реального та ефективного захисту. Наразі є чинними угоди у сфері працевлаштування громадян України за кордоном, укладені Україною з Азербайджаном, Білоруссю, Вірменією, В'єтнамом, Латвією, Литвою, Молдовою, Польщею, Португальською Республікою, Словаччиною та Чехією.

Уряд продовжує роботу над розширенням міжнародної договірно-правової бази у сфері працевлаштування та соціального захисту з країнами, на території яких перебуває значна кількість громадян України. Міграційна політика є складовою частиною державної зовнішньої і внутрішньої політики України, і її реалізація повинна стати одним з пріоритетних завдань держави.

Слід вказати на заходи, що можуть допомогти з вирішенням проблем трудової міграції в Україні:

1. Забезпечення умов для поширення легального працевлаштування, насамперед в тих країнах, куди виїжджає найбільша кількість громадян України. З цією метою слід активізувати підписання відповідних міждержавних угод та удосконалення чинного законодавства в частині ліцензування фірм для проведення працевлаштування за кордоном.

2. Забезпечення прав та соціального захисту працівників-мігрантів.

3. Здійснення постійного аналізу масштабів нелегальної трудової міграції за межі України та проведення всіх можливих, в рамках законодавства, заходів для попередження цього явища і запобігання торгівлі людьми.

4. Усунення або мінімізація обставин, що призводять до дискримінаційного, безправного, становища громадян України на ринках праці закордонних країн;

5. Створення дійової альтернативи тим обставинам, що спонукають працездатних українців виїжджати до країн, де їх становище на ринках праці є дискримінаційним;

6. Сприяння проведенню в країнах зосередження української міграції моніторингових досліджень з метою отримання статистичних даних та інформації про динаміку трудової міграції у відповідній країні.

Отже, міграція робочої сили України є складним і масштабним явищем, яке охопило весь світ та викликає неоднозначні результати: ліквідуючи дефіцит робочої сили в деяких регіонах, вона загострює конкуренцію на ринку праці.

Бібліографічні посилання:

1. Гринкевич С.С. Міжнародна міграція робочої сили та її розвиток в Україні. Вісник ХНТУ 2009. №1. с.12-14.
2. Реліна І.Є. Масштаби, форми та напрямки сучасних міграційних процесів. Науковий вісник. 2009. №2. с. 14-17.
3. Статистичний щорічник України за 2016 рік. Держкомстат України К: Видавництво «Консультант», 2017. с. 156.